

İKV BİLGİ NOTU

AVRUPA KOMİSYONU STRATEJİSİ:

“SÜRDÜRÜLEBİLİR VE DÖNGÜSEL TEKSTİL İÇİN AB STRATEJİSİ”

Ebru DALĞAKIRAN, İKV Uzmanı

Çevreye en fazla zararı veren ve en kötü çalışma koşullarına sahip sektörlerin başında gelmesi nedeniyle tekstil sektörü, Avrupa Yeşil Mutabakatı'nda, Yeni Döngüsel Ekonomi Eylem Planı'nda ve Sanayi Stratejisi'nde, AB'nin hedeflediği karbon-nötr ve döngüsel ekonomi modeline ulaşılabilmesi için belirlenen öncelikli sektörler arasında yer alıyor. Bu bağlamda, küresel krizler karşısında daha dayanıklı, daha rekabetçi ve daha yeşil bir tekstil sektörü yaratma hedefiyle, Avrupa Komisyonu 5 Ocak 2021'de AB Tekstil Stratejisi Yol Haritası'nı açıklamış ve akabinde 12 Mayıs-4 Ağustos 2021 tarihleri arasında bir kamuoyu istişaresi başlatmıştı. 2021'in üçüncü çeyreğinde yayımlanması planlanan “Sürdürülebilir ve Döngüsel Tekstil için AB Stratejisi”¹, 30 Mart 2022 tarihinde Komisyon tarafından kamuoyuyla paylaşıldı.

Strateji belgesinde Komisyonun tekstil sektörü için 2030 Vizyonu,

- 2030 yılına kadar AB pazarına sunulan tekstil ürünlerinin, sağlığa zararlı maddelerden arındırılmış, büyük ölçüde geri dönüştürülmüş elyaflardan, sosyal haklara ve çevreye saygılı olarak üretilmiş, uzun ömürlü, dayanıklı ve geri dönüştürülebilir olması,
- “Hızlı modanın modası geçti” (*fast fashion is out of fashion*) mottosu kapsamında yeniden kullanım ve onarım hizmetlerinin yaygınlaştırılmasıyla tüketicilerin, yüksek kaliteli ve uygun fiyatlı tekstil ürünlerinden daha uzun süre faydalanmasını sağlayacak iş modellerinin geliştirilmesi,
- Üreticilerin değer zinciri boyunca ürünlerinin sorumluluğunu üstlenmesi,
- Geri dönüşüm için Ar-Ge çalışmalarının artırılmasıyla tekstil ürünlerinin yakılması ve çöpe atılmasının minimum düzeye indirilmesi olarak belirlendi.

Toplam 14 sayfadan oluşan strateji belgesi, eko ürün tasarımı, atık yönetimine, Avrupa'da yeni ve öncü iş modellerinin oluşturulmasından küresel ticarete yeşil taleplere kadar farklı alanlarda sürdürülebilir bir tekstil endüstrisi için birtakım önlemler sunarken, bu alanda oluşturulacak mevzuatın temellerini atması bakımından da önem arz ediyor.

Strateji belgesinin üç temel konu üzerine inşa edilmesi dikkat çekiyor. Belgede ilk olarak, Avrupa Komisyonunun sürdürülebilir ve döngüsel tekstil endüstrisi için sunduğu yeni Avrupa modeli için eylemler² ele alınırken, ilerleyen bölümlerde bu modelin Tek Pazar'da sürdürülebilmesi için alınacak

¹ “EU strategy for sustainable and circular textiles”, https://ec.europa.eu/environment/strategy/textiles-strategy_en. Erişim Tarihi: 30 Mart 2022

² Avrupa modelini oluşturan eylemler:

-Zorunlu eko tasarım gereksinimlerinin tanıtılması,

-Satılmayan veya iade edilen tekstil ürünlerinin imhasının durdurulması,

önlemler ile modelin küresel tekstil değerleri ile bağlantısının oluşturulmasına yönelik eylemler ele alınıyor.

Komisyonun yukarıda belirtilen eylemlerin gerçekleşmesi için öngördüğü girişimler ise kısaca şu şekilde özetlenebilir:

- Komisyon, tekstil ürünlerinin dayanıklılığını, yeniden kullanılabilirliğini, onarılabilirliğini, geri dönüştürülebilirliğini sağlamak ve içerisindeki sağlığa zararlı maddelerin varlığını en aza indirebilmek için hukuken bağlayıcılığı olan ürüne özel eko tasarım gereklilikleri (*binding product-specific ecodesign requirements*) geliştirecektir.
- Komisyon, yeşil kamu alımları için zorunlu kriterler getirecektir.
- Çevresel sürdürülebilirlik açısından en yüksek potansiyele ve etkiye sahip ürünlere (örneğin ev tekstil ürünleri) öncelik verilecek ve nihai ürün listesi, 2022 yılı sonuna kadar başlatılacak olan Sürdürülebilir Ürünler için Eko Tasarım Tüzüğü (*Ecodesign for Sustainable Products Regulation*) kapsamındaki ilk çalışma programının benimsenmesine yönelik bir istişare ile belirlenecektir.
- Tekstil sektörü temsilcileri ile hazır giyim ve ayakkabı ürünlerinin devam eden çevresel ayak izi çalışmaları 2024 yılına kadar tamamlanacaktır.
- Komisyon, ürün tasarımında kullanılan kimyasallar ve malzemeler için güvenli ve sürdürülebilir kriterler geliştirecek; AB pazarına giren tekstil ürünlerindeki zararlı maddelerin ikame edilmesi ve en aza indirilmesi için sektöre destek sağlayacaktır.
- Komisyon, Sürdürülebilir Ürünler için Eko Tasarım Tüzüğü kapsamında, büyük tekstil şirketleri dâhil olmak üzere atıkları ve imha ettikleri ürünlerin sayısını ve ayrıca yeniden kullanım, geri dönüşüm, yakma veya depolamaya yönelik işlemlerini kamuya açıklamalarını gerektiren bir şeffaflık yükümlülüğü önerecektir.
- Komisyon, iade edilen tekstil ürünleri de dâhil olmak üzere satılmayan ürünlerin imhasına yönelik yasaklar getirecektir.
- Komisyon, mikroplastiklerin çevreye salınımının temel kaynaklarından birisi olan biyolojik olarak çözülmeyen fosil bazlı sentetik elyafın tekstil üretiminde artan şekilde kullanılmasının önüne geçilecek önlemler alacaktır. Bu kapsamda, Komisyon, özellikle Sürdürülebilir Ürünler için Eko Tasarım Tüzüğü, gelecek dönemlerde geliştirilecek zorunlu eko tasarım gereklilikleri ve 2022'nin ikinci yarısında sunacağı mikroplastiklerin kasıtsız çevreye salınımını ele alma girişimi (*initiative to address the unintentional release of microplastics in the environment*) aracılığıyla mikroplastiklerin yayılımını ürün yaşam döngüsünün her aşamasını hedefleyerek önlemeyi ve azaltmayı hedefliyor.
- Avrupa pazarına giren tekstil ürünlerinin yeniden kullanılması ve geri dönüşümlerinin mümkün olabilen en iyi düzeyde sağlanabilmesi için ürün içerisindeki bileşenler hakkında bilgileri içeren tekstiller için bir Dijital Ürün Pasaportu oluşturulmasını sağlayacaktır.
- Komisyon, 2011 yılında kabul edilen Tekstil Etiketleme Tüzüğü (*Textile Labelling Regulation*) güncelleyecek ve sürdürülebilirlik, çevre etkisi gibi diğer bilgi türlerinin de

-Mikroplastik kirliliğiyle mücadele,

-Bilgi gereksinimleri ve Dijital Ürün Pasaportu tanıtımı,

-Gerçekten sürdürülebilir tekstiller için yeşil iddialar,

-Genişletilmiş üretici sorumluluğu ve tekstil atıklarının yeniden kullanımını ve geri dönüşümünü artırma.

zorunlu olarak ürün etiketinde yer almasını sağlayacaktır. Ayrıca, tüketicilere çevre dostu tekstil ürünleri hakkında güvenilir bilgiler sunan AB eko-etiket kriterlerini de güncelleyecektir.

- Genişletilmiş üretici sorumluluğu (EPR) çerçevesinde tekstil atıklarının ev atıklarından ayrıştırılarak toplanması AB üye ülkeleri tarafından uygulanmaktadır. Buna ek olarak, Komisyon, Atık Çerçeve Yönergesi'nin (*Waste Framework Directive*) 2023'te yapılacak revizyonunun bir parçası olarak, tekstil ürünleri için AB genişletilmiş üretici sorumluluğu kuralları önerecektir. EPR ile tekstil ürünlerinin toplanması, ayrıştırılması, yeniden kullanılması ve geri dönüşümü için bir ekonomi yaratılması hedeflenmektedir. Komisyon, ayrıca üreticilerin malzeme yaşam döngüselliğe uygun ürünler tasarlamasına yönelik teşvikler sağlayacaktır.
- Komisyon, 2022 yılının sonlarına doğru döngüsellik ve döngüsel iş modelleri konusundaki taahhütleri, sürdürülebilir rekabet gücünü, dijitalleşmeyi ve dayanıklılığı arttırmaya yönelik eylemleri ve ikiz dönüşüm için ihtiyaç duyulan belirli yatırımların belirlenmesini içerecek Tekstil Ekosistemi için Bir Geçiş Yolu (*Transition Pathway for the Textiles Ecosystem*) oluşturulması için paydaşlarla birlikte çalışmalara başlayacaktır.
- Üye Devletlerin tekstil ürünlerinin yeniden kullanımı ve onarımı için vergilendirme önlemleri alması teşvik edilecektir.
- Komisyon, tekstil ekosisteminde döngüsel değer ve istihdam yaratma fırsatlarını öne çıkaracak yatırımcılara, finansman ya da diğer diğer teşvikler yoluyla destek sağlayarak döngüsel iş modellerini teşvik edecektir.
- Komisyon, Ar-Ge çalışmalarına destek ve teşvik sağlayarak özellikle tekstil sektöründe fosil bazlı hammaddelere olan bağımlılığın azaltılmasını hedefleyerek, özellikle, geri dönüşümde ayrıştırmayı kolaylaştıracak teknolojilerin ve süreçlerin daha da geliştirilebilmesi için Ufuk Avrupa Programı kapsamında özel çağrılar açacaktır.
- Tekstil sanayicileri bölgesel dönüşümleri destekleyen, araştırma ve inovasyon, dijitalleşme, döngüsel ürün tasarımı ve üretim süreçlerinin iyileştirilmesi için fon sağlayan Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu'nun fırsatlarından yararlanmaya devam edecektir.
- Eko tasarım, onarım ve yeniden kullanım, değer zinciri değerlendirmesi, yeşil ve dijital becerilerin edinilmesi gibi alanlarda Komisyon daha evvel başlattığı *EU Pact for Skills* gibi girişimlerini sürdürecektir.
- AB adına Komisyon, BM, G7, G20 gibi küresel çapta başlatılan sürdürülebilir ve döngüsel tekstil için girişimler arasında yer almayı ve bunları desteklemeyi sürdürecektir.
- Avrupa'da tüketilen giyim ve ev tekstili ürünlerinin çoğu üçüncü ülkelerden ithal edildiğine dikkat çekilerek, Komisyon, çevresel ve sosyal adaleti göz önünde bulundurarak üçüncü ülkelerde çocuk işçi çalıştırılarak ya da zorla çalıştırılarak üretilen ürünlerin AB pazarına girişinin yasaklanması için yeni bir yasal girişim başlatacaktır.
- Komisyon, üçüncü ülkelerde çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve uluslararası çalışma standartlarına uyumun artırılması konusunda desteklerini sürdürecektir.
- Tekstil atıklarının OECD dışı ülkelere ihracatına, bu ülkelerin atık ithal etmeye istekli olduklarını Komisyona bildirmeleri şartı ile izin verilecektir.
- Tekstil atıklarının ihraç edildiği üçüncü ülkelerde ikinci el olarak etiketlenmediğinin anlaşılabilmesi ve atık ihracatının izlenebilirliğini arttırmak için bir girişim başlatılacaktır.
- Komisyon, ikili ve bölgesel düzeydeki ticaret anlaşmaları kapsamında tekstil atıkları ve kullanılmış tekstil ürünlerinin küresel ticaretinde şeffaflığı ve sürdürülebilirliği arttırmak için üçüncü ülkelerle çevre konusundaki iş birliklerini ve diyaloglarını arttıracaktır.

Sonuç olarak bakıldığında, stratejinin tekstilde yeni bir Avrupa modeli yaratmada iddialı olduğu söylenebilir. Diğer taraftan stratejide Komisyon tarafından önerilen eylemlerin önümüzdeki senelerde geliştirilip uygulanmaya başlanmasıyla birlikte tam bir değerlendirmenin yapılabileceği de aşikâr. Ancak, Komisyonun 2030 Vizyonu’nu gerçekleştirebilmesi ve kendi ifadesi ile AB’nin bu alanda “çığır açan” bir aktör olabilmesi için önerilerini mümkün olduğunca hızlı bir şekilde somut eylemlere dönüştürmesi gerekir. Stratejinin her ne kadar Avrupa için bir model yaratmada iddialı olduğu söylenebilse de bu modelin küresel değer zincirindeki çevresel ve sosyal adaletsizlikleri bertaraf edilebilecek somut adımları içermediği görülmektedir. Ancak Avrupa Komisyonu tarafından 18 Şubat 2021 tarihinde açıklanan “Açık, Sürdürülebilir ve İddialı Ticaret Politikası” ve 23 Şubat 2022 tarihinde sunduğu kurumsal sürdürülebilirlik ve özen yükümlülüğü hakkındaki direktif önerisi gibi girişimler ile insan hakları, sosyal haklar, çevre ve iklim ile ilgili öncelikleri değer zincirine yansıtmak mümkün olabilecektir.